

Motion om att använda arbetstunnlar i Nya Östbergatunneln som skyddsrum

Motion av Sergej Salnikov (SD)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.
Motionen besvaras med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Alexandra Mattsson

Sammanfattning av ärendet

Sergej Salnikov (SD) har väckt en motion i kommunfullmäktige. Motionären anser att staden ska utreda om den nya Östbergatunneln bör användas som skyddsrum alternativt skyddat utrymme.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och Stockholms Stadshus AB.

Trafikkontoret har inkommit med ett kontorsyttrande. Exploateringsnämnden har avstått från att besvara remissen med hänvisning till att motionen inte berör nämndens verksamhetsområde.

Stadsledningskontoret anser att frågan är angelägen men avvaktar dialogen med Myndigheten för civilt försvar om vilka fastigheter som är lämpliga för att använda som skyddade utrymmen och skyddsrum.

Fastighetsnämnden föreslår att om frågan ska beredas på en övergripande nivå, ska den i första hand omhändertas av beredskapsenheten hos stadsledningskontorets säkerhetsavdelning och att de sedan skickar ut eventuella uppdrag till berörda förvaltningar och bolag.

Stadsbyggnadsnämnden är positiv till förslaget att utreda om arbetstunnlarna från projektet Nya Östbergatunneln kan omvandlas till skyddsrum, men påpekar att beslut i sådana frågor är statens ansvar – inte stadens.

Trafikkontoret noterar att kommunala inventeringar och beslut om inrättandet av skyddsrum och skyddade utrymmen behöver invänta en statlig process och finansiering av detsamma.

Stockholms Stadshus AB noterar att det inom Stockholms stad finns utrymmen som kan bli aktuella att inrätta som skyddade utrymmen, men för att göra en inventering behöver Myndigheten för civilt försvar ta fram vilka tekniska krav som ska gälla för skyddade utrymmen.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Jag delar motionärens uppfattning om vikten av ett stärkt civilförsvar, men enskilda objekt som arbetstunnlar kan inte utredas isolerat från statens nationella planering. Myndigheten för civilt försvar har till uppgift att peka ut var skyddsrum och skyddade utrymmen behövs, och staden inväntar deras kravbild innan ytterligare inventeringar inleds. Att föregå den statliga processen vore inte effektivt, särskilt som finansieringen av sådana anläggningar är en statlig angelägenhet. Arbetet med att säkra Stockholms invånare sker mest ändamålsenligt genom den planerade upprustningen av stadens befintliga skyddsrumsbestand.

Bilaga

Motion om att använda arbetstunnlar i Nya Östbergatunneln som skyddsrum, dnr KS 2025/1117-1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar enligt föredragande borgarråds förslag.

Stockholm den 27 maj 2026

Karin Wanngård
Kommunstyrelsens ordförande

Reservation av Gabriel Kroon (SD) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att bifalla motionen.
2. Därutöver anföra följande:

Liksom avseende förslaget att utreda möjligheten att använda stadens fastigheter och arbetstunnlar som skyddsrum måste staden ha beredskap för att staten i en framtid ber

kommunerna att bygga fler skyddsrum. Vi behöver redan nu undersöka pågående byggprojekt och hur dessa kan konstrueras för att möjliggöra användning som skydd av befolkningen.

Ett aktuellt exempel är arbetstunnlarna till Östbergatunneln, och liknande arbetstunnlar till T-banan och till vägtunnlar (där Förbifart Stockholm är ett exempel). Arbetstunnlar används vid konstruktion men lämnas därefter ofta oanvända. Det bör utredas hur dessa efter sin funktion som arbetstunnel kan byggas om till skyddsrum och när nya arbetstunnlar byggs att det redan i planeringsskedet undersöks hur dessa kan bidra till befolkningens skydd. Ett sådant arbete behöver inte invänta statliga direktiv och styrning. Tvärtom kan en proaktiv inställning reducera framtida kostnader.

Ärendet

Sergej Salnikov (SD) har väckt en motion i kommunfullmäktige. I motionen framförs att Stockholm Vatten och Avfall AB bygger Nya Östbergatunneln, en dagvattentunnel mellan Sickla och Saltsjön som ska förbättra stadens dagvattenhantering och minska belastningen på Henriksdals reningsverk.

Med anledning av det rådande säkerhetspolitiska läget och rekommendationerna i den statliga utredningen *Ett stärkt skydd för civilbefolkningen vid höjd beredskap* (SOU 2022:57), som bland annat berör frågan om att inrätta så kallade skyddade utrymmen, föreslås att dagvattentunneln utreds som ett skyddsrum/skyddat utrymme.

Remissammanställning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och Stockholms Stadshus AB.

Trafikkontoret har inkommit med ett kontorsyttrande. Exploateringsnämnden har avstått från att besvara remissen med hänvisning till att motionen inte berör nämndens verksamhetsområde.

Innehållsförteckning

Stadsledningskontoret.....	4
Fastighetsnämnden.....	5
Stadsbyggnadsnämnden.....	5
Trafikkontoret	6
Stockholms Stadshus AB	6
Reservationer m.m.	8

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 1 april 2026 har i huvudsak följande lydelse.

I kommunfullmäktiges budget 2026 står att behovet av skyddsrum ska beaktas och att förvaltandet av dessa är en viktig del av uppbyggnaden av det civila försvaret.

Stadsledningskontoret delar motionärens intention om att det säkerhetspolitiska läget kräver att det civila försvaret byggs upp och en del av detta är att tillgodose behovet av skyddsrum. Förvaltningen och upprustning av dessa är en angelägen fråga som varje fastighetsförvaltande nämnd och bolag har att ta ansvar för.

Begreppet skyddade utrymmen kan komma att bli reglerat i lag den 1 juni 2026 och då handlar det om ett mer begränsat skydd än riktiga skyddsrum. Så som förslaget är utformat kommer Myndigheten för civilt försvar att ha till uppgift att peka ut var skyddade utrymmen ska inrättas. Kommunerna kommer därefter fatta beslut om att ett skyddat utrymme etableras i den mån staten ställer ekonomiska medel till förfogande.

Det finns ett stort antal utrymmen inom staden som kan komma ifråga och så fort Myndigheten för civilt försvar har upprättat en kravbild för dessa kan staden inleda en inventering av vilka utrymmen som kan bli aktuella. Stadsledningskontoret tar därför inte ställning huruvida nya Östbergatunneln är ett lämpligt objekt eller inte.

Fastighetsnämnden

Fastighetsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 24 mars 2026 följande.

1. Fastighetsnämnden godkänner och överlämnar fastighetskontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Fastighetsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Fastighetskontorets tjänsteutlåtande daterat den 9 februari 2026 har i huvudsak följande lydelse.

Kontoret har inte någon möjlighet att utreda detta då Östbergatunneln inte finns inom kontorets bestånd. Kontoret föreslår att om frågan ska beredas på en övergripande nivå, ska den i första hand omhändertas av beredskapsenheten hos stadsledningskontorets säkerhetsavdelning och att de sedan skickar ut eventuella uppdrag till berörda förvaltningar och bolag.

Stadsbyggnadsnämnden

Stadsbyggnadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 26 mars 2026 följande.

1. Stadsbyggnadsnämnden beslutar att överlämna kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen från kommunstyrelsen.
2. Stadsbyggnadsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Reservation av Mats Johnsson (SD), se Reservationer m.m.

Stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande daterat den 2 mars 2026 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsbyggnadsnämnden är positiv till förslaget att utreda om arbetstunnlarna från projektet Nya Östbergatunneln kan omvandlas till skyddsrum, men påpekar att beslut i sådana frågor är statens ansvar – inte stadens. Eftersom ingen bygglovspliktig åtgärd föreligger och förutsättningarna beror på kommande lagstiftning och statlig finansiering, har nämnden ingen erinran i nuläget och rekommenderar att vidare utredning avvaktar den nya lagen som väntas träda i kraft den 1 juni 2026.

Trafikkontoret

Trafikkontorets tjänsteutlåtande daterat den 10 mars 2026 har i huvudsak följande lydelse.

Myndigheten för civilt försvar beslutar om behovet av skyddsrum och inom vilka områden inom landets kommuner som skyddsrum ska vara belägna. (Från förordning (2006:638) om skyddsrum.

Kommuner har ingen möjlighet att själva besluta om inrättandet av nya skyddsrum. Stadens ansvar i frågan om skyddsrum är således främst som fastighetsägare där trafikkontoret är en liten aktör i förhållande till de övriga fastighetsägarna och förvaltar idag inga skyddsrum. Stadens övriga fastighetsägare arbetar intensivt med översyner och upprustning av sina skyddsrum.

Begreppet skyddade utrymmen är inte definierat i nuvarande lagstiftning men föreslås i en kommande lag om skyddsrum och skyddade utrymmen som just nu behandlas som lagrådsremiss. Den nya lagen föreslås träda i kraft 1 juni 2026. Där definieras skyddade utrymmen som utrymmen som ger ett mer begränsat skydd mot krigets verkningar än skyddsrum. Exempelvis ska dessa skydda mot konventionella vapen och ras. (Skyddsrum mer avancerade med filter mot CBRN)

Enligt den föreslagna lagen ska Myndigheten för civilt försvar på liknande sätt som i nuvarande lagstiftning peka ut inom vilka områden i landets kommuner som skyddade utrymmen ska inrättas. Kommuner får därefter fatta beslut om att ett skyddat utrymme ska inrättas (undantaget om fastighetsägaren är regionen eller staten som själva fattar sådana beslut) i den mån staten ställer ekonomiska medel till förfogande.

Inom Stockholms stad finns ett stort antal utrymmen som kan komma ifråga för inrättande av skyddade utrymmen och så snart MCF har tagit fram tekniska krav för skyddade utrymmen kan staden påbörja en inventering. För att besluta om och investera i inrättandet behöver staden dock invänta den statliga processen och finansiering.

Baserat på den idag tillgängliga informationen är det inte möjligt att avgöra om kontorets utrymmen är lämpliga objekt att bygga om till skyddade utrymmen

Stockholms Stadshus AB

Stockholms Stadshus AB:s yttrande daterat den 23 mars 2026 har i huvudsak följande lydelse.

Koncernledningen är positiv till att stärka skyddet för Stockholms civilbefolkning. Berörda bolag inom koncernen ingår i stadens sektorsövergripande risk- och sårbarhetsanalys vad gäller Räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen, där frågan om skyddsrum hanteras.

Kommuner har inte möjlighet att själva besluta om inrättandet av nya skyddsrum. I enlighet med förordningen 2006:238 om skyddsrum så är det Myndigheten för civilt försvar som beslutar om behovet av skyddsrum och var skyddsrummen ska vara belägna. Begreppet ”skyddade utrymmen” är för närvarande odefinierat i svensk lag, men föreslås i en lagrådsremiss definieras som utrymmen som ger ett mer begränsat skydd i en krigssituation än skyddsrum. Enligt förslaget ska Myndigheten för civilt försvar kunna peka på var de skyddade utrymmena bör inrättas och berörda kommuner kan därefter fatta beslut om att inrätta skyddade utrymmen eller inte. Inom Stockholms stad finns utrymmen som kan bli aktuella att inrätta som skyddade utrymmen, men för att göra en inventering behöver Myndigheten för civilt försvar ta fram vilka tekniska krav som ska gälla för skyddade utrymmen.

Underremisser

Stockholm Vatten och Avfalls remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Stockholm Vatten och Avfall äger och förvaltar ett antal utrymmen som kan vara intressanta att analysera utifrån sin skyddspotential och bolaget har möjlighet att bidra till en sådan inventering. De anläggningstillgångar som kan vara aktuella ägs och förvaltas inom ramen för bolagets VA-verksamhet. VA-verksamheten ska bedrivas enligt självkostnadsprincipen och separat från övrig kommunal ekonomi, vilket innebär att inventerings- och andra åtgärder för skyddsändamål ej kan bekostas av VA-kollektivet. För att besluta om inventering med mera behöver SVOA invänta antingen den statliga processen och finansieringen av inventering eller en motsvarande kommunal process hos respektive ägarkommun.

Reservationer m.m.

Stadsbyggnadsnämnden

Reservation av Mats Johnsson (SD)

Föreslår att stadsbyggnadsnämnden beslutar att avslå kontorets förslag till beslut samt att därutöver anföra följande:

Liksom avseende förslaget att utreda möjligheten att använda stadens fastigheter och arbetstunnlar som skyddsrum måste staden ha beredskap för att staten i en framtid ber kommunerna att bygga fler skyddsrum. Vi behöver redan nu undersöka pågående byggprojekt och hur dessa kan konstrueras för att möjliggöra användning som skydd av befolkningen. Ett aktuellt exempel är arbetstunnlarna till Östbergatunneln, och liknande arbetstunnlar till T-banan och till vägtunnlar (där Förbifart Stockholm är ett exempel). Arbetstunnlar används vid konstruktion men lämnas därefter ofta oanvända. Det bör utredas hur dessa efter sin funktion som arbetstunnel kan byggas om till skyddsrum och när nya arbetstunnlar byggs att det redan i planeringsskedet undersöks hur dessa kan bidra till befolkningens skydd. Ett sådant arbete behöver inte invänta statliga direktiv och styrning. Tvärtom kan en proaktiv inställning reducera framtida kostnader.